

Emocionalni ili čuvstveni procesi

EMOCIONALNI ili ČUVSTVENI PROCESI

Za D.Krecha i R.S.Cratchfielda EMOCIJE predstavljaju uzbuđeno stanje organizma koje se manifestira kroz:

1. emocionalni doživljaj
2. emocionalno ponašanje
3. fiziološke promjene u tijelu

KOJA JE ULOGA EMOCIJA? ČEMU SLUŽE EMOCIJE?

GROSS R.D. – znanstveni stav o emocionalnom proživljavanju i ponašanju ljudi prisutan u XX st. je da ljudi troše mnogo energije primajući stvari emocionalno dok bi logičan i racionalan pristup bio produktivniji.

- Suvremeni stav je da emocionalna komponenta osobnosti predstavlja jednako važan dio psihosocijalnog funkcioniranja kao i intelektualna /misaona/.
- Emocionalna komponenta doživljaja daje našem iskustvu životu vitalnost i poticaj /motivacija/ - ona predstavlja faktor koji energizira ponašanje individue.
- Značenje pojmova '**emocionalno jaka ili zrela ličnost**' (emocionalna zrelost) i dezintegrirajući utjecaja emocija (mogućnost integracije).

DARWIN zapaža da EMOCIJE predstavljaju FILOGENETSKI RUDIMENT.

Emocije predstavljaju iskustva ranih adaptivnih procesa u kojima su emocionalne fiziološke reakcije imale ulogu povećanja energetske spremnosti organizma.

Ovaj pristup posebno je u svom modelu koristio Plutchick.

Kod snažnih emocija dolazi do FIZIOLOŠKIH PROMJENA (rad srca, disanje, znojenje, suhoća usta, drhtanje, promjena krvnog tlaka) što pokazuje na POVEĆANU MOBILIZACIJU ENERGIJE (povećano lučenje šećera iz jetre u krv i većom upotrebom kisika).

- Emocionalni odgovori na fiziološkom području pokazuju na povećanu spremnost organizma u situacijama borbe za opstanak.
- Promjene u radu unutarnjih organa definirani su radom simpatikusa i parasimpatikusa (npr. usporava i ubrzava rad srca).
- **simpatikus** povećanje izlučivanja adrenalina iz nadbubrežne žlijezde, dok
- **parasimpatikus** izlučivanje acetilholina koji se krvotokom širi u druge organe.

NPR. kod **straha** pod utjecajem adrenalina dolazi do smanjene aktivnosti žlijezda slinovnica, širenja bronhija, oslobađanje više šećera iz jetre, izbacivanje više crvenih krvnih stanica iz slezene, veća aktivnost bubrega i mjehura, pražnjenje želudac i crijeva.

GROSS ukazuje na različite pokušaje ODREĐENJE i KLASIFIKACIJE EMOCIJA.

A) **WUNDT (1896)** ukazuje da emocionalno iskustvo može biti opisano terminima (TRIJU DIMENZIJAMA):

1. uroda/neuroda (PLEASANTNESS / UNPLEASANTNESS)
2. smirenost/uzbuđenost (CALM / EXCITEMENT)
3. relaksacija /tenzija (RELAXATION / TENSION)

B) **Ch. OSGOOD (1966)** je ukazao na tri dimenzije:

1. UGODA (PLEASANTNESS)
2. AKTIVITET (ACTIVATION)
3. KONTROLA (CONTROL)

• Podudara se s njegovim S.D. u kojemu je zapazio tri dimenzije: evaluaciju, aktivnost i snagu.

C) **EKMAN et al (1972)** ukazao na 6 primarnih emocija:

1. IZNENĐENJE (SUPRISE)
2. STRAH (FEAR)
3. ODVRATNOST (DISGUST)
4. LJUTNJA (ANGER)
5. RADOST (HAPPINESS)
6. TUGA (SADNESS)

• Zapaženo je da su to UNIVERZALNE EMOCIJE utoliko što u facijalnoj ekspresiji nalazimo u svim kulturnim sredinama i utoliko zaključuje da su one urođene.

D) **PLUTCHIK (1980)** identificirao je 8 PRIMARNIH EMOCIJA

1. IZNENĐENJE (SURPRISE)
2. STRAH (FEAR)
3. ODVRATNOST (DISGUST)
4. LJUTNJA (ANGER)
5. RADOST (HAPPINESS/JOY)
6. TUGA (SADNESS/SORROW)
7. PRIHVAĆANJE (ACCEPTANCE)
8. OČEKIVANJE (EXPECTANCY)

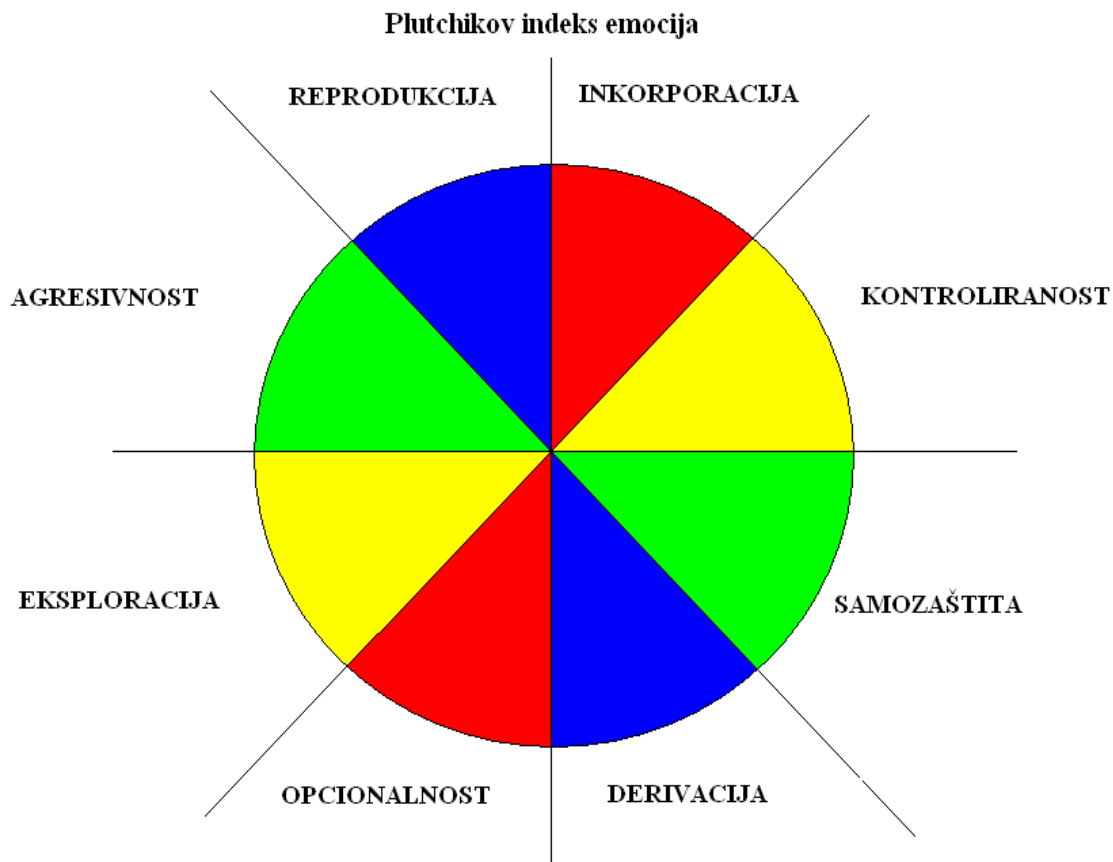
U svom modelu Plutchik koristi DARWINOV KONCEPT EMOCIJA kao FILOGENETSKIH RUDIMENATA.

* Utoliko svaka emocija ima značenje kroz tri dimenzije:

1. SUBJEKTIVNO ISKUSTVO (subjektivni emocionalni doživljaj)
2. PONAŠANJE (motoričko izražavanje pojedinih emociju koje su imale nastale tijekom filogenetskog razvoja)
3. FIZIOLOŠKE PROMJENE (aktivnost nervnog i endokrinog sistema koje određuju tjelesne promjene).

PLUTCHIK MODEL EMOCIONALNIH STANJA

Subjektivni doživljaj	Ponašanja	Funkcionalnost
1. IZNENAĐENJE	BUDNOST	KONTROLIRANOST
2. STRAH	POVLAČENJE/BIJEG	SAMOZAŠTITA
3. ODVRATNOST	POVRAĆANJE/DEFEKACIJA	OPOZICIONALNOST
4. LJUTNJA/BIJES	NAPAD/BORBA	AGRESIJA
5. RADOST /EKSTAZA	POSJEDOVANJE/DRUŽENJE	REPRODUKCIJA
6. TUGA/ŽALOST	GUBITAK/PLAKANJE	DEPRIVACIJA
7. PRIHVAĆANJE/POHLEPA	JEDENJE/UNOŠENJE	INKORPORACIJA
8. OČEKIVANJE/OPREZ	PERCIPIRANJE	EKSPLOKACIJA

OPIS EMOCIJA

da bi se moglo pristupiti opisu mnoštva raznovrsnih emocionalnih doživljaja upotrebljavaju se pojedine DIMENZIJE:

1. INTEZITET OSJEĆAJA
2. NIVO TENZIJE
3. HEDONISTIČKI TON
4. STUPANJ SLOŽENOSTI.

1. Po **INTEZITETU OSJEĆAJI** mogu biti od nijansi trenutnog raspoloženja do najsnažnijih strasti.

Bijes može ići od blagog intenziteta do snažnog gnjeva.

Radost može varirati od zadovoljstva do najsnažnijih strasti.

- krajnja situacija je kada intenzitet pojedinih osjećaja može 'preplaviti' cijelu ličnost (JA) i utoliko može imati DEZINTEGRIRAJUĆI UTJECAJ na funkcioniranje pojedine ličnosti.
- psihopatološka stanja predstavljaju situaciju kad je ego preplavljen anksioznošću i kada dolazi do korištenje mehanizama obrane.

Kod SIMBIOTSKIH PSIHOZA (M. Mahler) problem je određen razvojem u razdoblju separacije-individuacije kada dijete pod utjecajem procesa odvajanja od majke doživljava depresivne osjećaje koje ne može integrirati.

Depresivnost ima dezintegrirajući aspekt po dijete koje onda reagira regresijom na ranije faze razvoja.

- u pitanju je obrana od dezintegrirajućih utjecaja emocionalnog stanja na ego funkcije.

- M. Klein ukazuje na važnost DEPRESIVNE POZICIJE u normalnom razvoju djeteta.

A. Horner u svom konceptu razvoja selfa ukazuje na važnost integracije agresije s pojedinim negativnim osjećajem (bijesom) dovodi do dezintegracije ega i selfa.

2. **NIVO TENZIJE** emocija predstavlja njihov IMPULS K AKTIUVNOSTI.

Razlikujemo "AKTIVNE" i "PASIVNE"

=) Razlika je u stupnju asociranog razdraženja i jačini impulsa koji goni na akciju.

3. **HEDONISTIČKI TON** pokazuje da se emocionalni doživljaji razlikuju po stupnju PRIJATNOSTI i NEPRIJATNOSTI.

* intenzitet osjećaja utječe na hedonistički ton =) npr. ugodan osjećaj (glad, tuga - koja ima prijatnost, "golicavi strah".)

4. **STUPANJ SLOŽENOSTI** emocija pokazuje postojanje RAZLIČITIH OSJEĆAJA s obzirom na bazične osjećaje.

VRSTE EMOCIJA:

TRI KRITERIJE (D.Krech i R.S.Cratchfield):

1. UČESTALOST I VRIJEME JAVLJANJA U ONTOGENEZI.
2. PODRUČJA NA KOJA SE ODNOSI
3. SMJER EMOCIJE

AD 1. UČESTALOST I VRIJEME JAVLJANJA U ONTOGENEZI.

Primarne emocije: STRAH, BIJES, RADOST i ŽALOST.

Prve tri (STRAH, BIJES, RADOST) povećavaju aktivnost (posjeduju težnju k nekom cilju ili udaljavanje od njega ako je negativan), dok ŽALOST je niske tenzije i aktiviteta.

RADOST - je emocionalni ekvivalent smanjenja tenzije do kojeg dolazi uslijed postizanja cilja.

- * Bitan je uvjet - težnja za određenim ciljem i njegovim ostvarenje.
- postizanja cilja.

Odgovara S. Freudovom pojmu zadovoljstva /rasterećenju libida ili zadovoljenje nagonskog poticaja/

R. Spitz zapaža reakcija smješka u 2-3 mj. kao manifestacije radosti

J. Bowlby – zapaža važnost emocionalna privrženost (attachment) / urođenoj potrebi djeteta za kontaktom s drugom osobom

Harlow u istraživanju s 'hladnim' majkama čimpanzi ukazao na reakcije koje možemo shvatiti kao negativan stav prema životu kao i komunikaciji.

BIJES - emocija uvjetovana postojanjem prepreke u postizanju nekog cilja. Intenzitet se povećava s trajanjem prepreke, odnosno gomilanjem tenzije. Razvoj ide od ljutnje i uznemirenosti do mahnitosti.

Abraham - ambivalentnost (faze sisanja i griženja)

* Pitanje je zasnovanosti BIJESA u agresivnom nagonu.

STRAH - za razliku od prethodne dvije emocije koje su "emocije pristupanja" strah je "emocija izbjegavanja", odnosno izbjegavanje opasnosti.

Prethodi mu percepcija opasnosti i nedostatak moći da se bori sa opasnošću.. Smatraju ga mnogi "srži ljudskog ponašanja".

RAZVOJNI STRAHOVI: strah od komadanja, strah proganjanja, strah od uništenja objekta, strah od gubitka ljubavi objekta, strah od kastracija, strah od socijalne izolacije.

*O.Rank Trauma rođenja.

* strah od smrti i ludila (strah od dezintegracije / gubitka granica)

TUGA - emocija povezana s gubitkom nečega čemu smo težili ili što smo cijenili.

Razlikujemo normalno i patološko tugovanje --> proces žalovanja ovisi o AMBIVALENTOM VOLJENOM OBJEKTU.

* M. Klein '**depresivna pozicija**'

* M. Mahler '**separacija-individuacija**' – sposobnost razvoja osnovnog identiteta (sadrži razvoj KONSTANTNOSTI OBJEKTA I SELF-KONCEPTA)

U tom razvoju važna je kvaliteta simbiotskog iskustva djeteta s majkom (majčin empatijski kapacitet).

AD 2. PODRUČJA NA KOJA SE ODNOSI:

A) OSJETNE i

B) INTELEKTUALNE EMOCIJE

AD A) OSJETNE EMOCIJE

UGODNI i NEUGODNI OSJEĆAJI povezani s tjelesnim senzacijama: osjećaji boli, odvratnosti...

BOL ukazuje na opasnost za integritet našeg organizma. / ODVRATNOST se javlja uz različite objekte./

I) konverzija ukazuje na povezivanje pojedinih tjelesnih reakcija/osjećaja s pojedinim aspektima odnosa ili osoba.

teorija psihoseksualnog razvoja (S. Freud) ukazuje da svaki dio tijela može biti erogena zona (biti katektiran libidom) i utoliko prezentirati odnose s vanjskim objektom.

II) somatizacije ukazuje da ne postoji psihologijska elaboracije / emocionalne energija ne ide kroz medijacijske psihičke procese već se neposredno prazni kroz tjelesne reakcije.

Kod neuroza postoji simbolizacija / psihologijska elaboracija /.

- **hipohondrija** predstavlja osjećaj bolnosti tijela koji ne odgovaraju objektivnim tjelesnim promjenama.

B) INTELEKTUALNE EMOCIJE

ZNATIŽELJA, ČUĐENJE, DIVLJENJE (vezano uz procjenjivanje)

D. Winnicott je kroz pojam **'prijelaznog fenomena'** pokazao značenje razvoja objektnih odnosa za razvoj stvaralaštva.

ESTETSKI OSJEĆAJI = ugodna vezana je uz doživljaj ljepote.(eksperimentalne estetika i estetika kao dio filozofskog sistema)

def. LJEPOTE kao - objektivna kategorija "ukazuje na sklad"
- subjektivna kategorija "ono što nam se dopada po sebi samom"

npr. anoreksija = upitna objektivnost u percepciji vlastitog tijela

- doživljaj vlastitog ja i tijela

ZADOVOLJSTVO ZBOG USPJEHA i NEZADOVOLJSTVO ZBOG NEUSPJEHA) *

- mogućnost takmičenja (nivo aspiracije)
- definirane se procesom internalizacije roditeljskih stavova, odnosno mogućnošću sublimacije.

AD 3. SMJER EMOCIJE: A) PREMA SEBI
B) PREMA DRUGIM LJUDIMA

AD A) PREMA SEBI

osjećaji: SRAM/PONOS, OSJEĆAJ KRIVNJE.

SRAM /PONOS predstavlja doživljaj sebe (self-koncept) koji je određen odnosom 'ega' prema 'ego idealu'.

- Ovi osjećaji prepoznaju se u postignutoj razini SAMOPOŠTOVANJA (SLIKA O SEBI I SLIKA VLASTITOG TIJELA)
- Samopoštovanje kao SELF KONCEPT zasniva se na ranom iskustvu u razvoju NARCIZMA (H. Kohut).

OSJEĆAJ KRIVNJE je određen razvojem 'super ega'

* Ovaj osjećaj određen je iskustvom u procesu socijalizacije u okviru OBITELJI.

B) PREMA DRUGIM LJUDIMA

Osjećaji: LJUBAV i MRŽNJA

Ovi osjećaji se ne mogu shvati kao međusobno isključive (nasuprot ljubavi je indiferentnost, odnosno odsustvo objekta ili odnosa)

Bitna karakteristika osjećaja prema drugima je AMBIVALENTNE prirode.

- **LJUBAV** - trajna emocionalna dispozicija prema drugoj osobi i postojanja jakih emocija u prisutnosti druge osobe.
  - a) S. Freud ukazuje da je ona manifestacija / reprezentant seksualnog nagona -erosa, za razliku od mržnje koja je reprezentant agresivnog nagona - thanatosa)
  - b) J. Bowlby (t.o.o.) ukazuje da ona predstavlja urođenu potrebu čovjeka za emocionalnom vezanošću (attachment).

Teoretičari objektnog odnosa ukazuju na pojam te veze koja započinje u dijadi M - D.

U određenju iskustva ljubavi simbioza predstavlja njen prototip.

Razlikujemo:

- 1) APSOLUNTU - bezgraničnu ljubav koja je simbolizirana simbiotskim iskustvom djeteta s majkom.
- 2) RELATIVNU - ograničenu ili uvjetovanu ljubav koja ukazuje na postojanje objektnog (odraslog) odnosa.

Freud je razlikovao dva tipa ljubavi:

- 1) NARCISTIČKA ljubav - prema samom sebi.
  - 2) OBJETNU (ANAKLITIČKA) - romantična ljubav (ljubav prema objektu)
- pojmovi: "PRIMARNI NARCIZAM", 'SEKUNDARNI NARCIZAM' I "NORMLANI NARCIZAM", kao posljedica normalnog razvoja self-koncepta (sebstva)

MRŽNJA – predstavlja emocionalni doživljaj određen prisutnošću omrznute osobe ili predmeta. Prisutna je uz druge negativne emocije povezane sa preprekama u ostvarenju cilja (ljubomora , zavist)

- srž mržnje je da se objekt uništi/ objekt koji izaziva nenaklonost, averziju, gađenje ili odvratnost te koji dovode do reakcije izbjegavanja.

Sposobnost prihvatanja negativnih osjećaja po D. Winnicottu određuje razvoj **'lažnog' i 'pravog' selfa.**

Razvoj od subjektivnog do objektivnog objekt (upotrebe objekta) određeno je sposobnošću integracije mržnje kao bitne emocionalne komponente objektivnog odnosa.

U proučavanju emocija prema drugim osobama značajno je zapaziti da je čovjek društveno biće i da su njegove emocije i odnosi prema drugim osobama uvijek u kontekstu šire ili uže grupe.

Ukazuje se da grupna dinamika bitno determinira dominaciju pojedinih osjećaja.

W.C.SCHUTZ (1966) je ukazao na tri dimenzije odnosa koje determiniraju emocionalno događaje u grupnom procesu.

* dinamika: unutra - vani (UKLJUČENOST) - osjećaj pripadnosti
gore - dole (KONTROLA) - osjećaj inferiornost - superiornost
blizu - daleko (AFEKCIJA) - osjećaj bliskosti

W.R.BION je prepoznao sličnu dinamiku razvoja grupne dinamike i utoliko dinamiku osjećaja prisutnih u pojedinim fazama ili aspektima ponašanja grupe.

PRETOSTAVKE GRUPNE DINAMIKE:

- OVISNOST (DEPENDENCE)
- BORBA-POVLAČRENJE (FAIGHT-FLIETH)
- FORMIRANJE PAROVA (PAIRING)

ORGANSKA OSNOVA EMOCIJA

(D.Krech i R.S.Cratchfield) def. EMOCIJE predstavljaju uzbuđeno stanje organizma koje se manifestira kroz:

1. emocionalnog doživljaja
2. emocionalnog ponašanja
3. fiziološke promjene u tijelu

- Kod snažnih emocija dolazi do FIZIOLOŠKIH PROMJENA. (rad srca, disanje, znojenje, suhoća usta, drhtanje, promjena krvnog tlaka).
- Promjene u organizmu ukazuju na POVEĆANU MOBILIZACIJU ENERGIJE (povećano lučenje šećera iz jetre u krv i većom upotrebom kisika).
- Promjene su objašnjene filogenetskim razvojem i ulogom adaptacije.
- Emocionalni odgovori na fiziološkom području ukazuju na povećanu spremnost organizma u situacijama borbe za opstanak.

Promjene u vidu povećanja i smanjenja definirani su radom simpatikusa i parasimpatikusa (usporava i ubrzava rad srca).

- * kod straha: pod utjecajem adrenalina žlijezde slinovnice izlučuju manje sline, bronhi se šire, jetra oslobađa više šećera, slezena izbacuje više crvenih krvnih stanica, bubrezi i mjehur su aktivniji, želudac i crijeva se prazne

EDR elektrodermalna reakcija kože - detektor laži (POLIGRAF)

W.JAMES/C.LANGEOVA TEORIJA

PITANJA:

1. Da li su emocionalni doživljaji posljedice percepcije pojedine situacija ili fizioloških promjena?
2. Koji je slijed zbivanja pri emocionalnom uzbuđenju?

laički pristup: 1. percepcija voljene osobe
2. svijest o emociji (radost)
3. vanjska i unutarnja aktivnost

Pogreška je određena stavljanjem svjesnih kortikalnih procesa ispred subkortikalnih

Slijed zbivanja pri emocionalnom uzbuđenju:

1. percepcije
2. aktivnost
3. svijest o aktivnosti tj. emocija

EMOCIONALNI DOŽIVLJAJ:

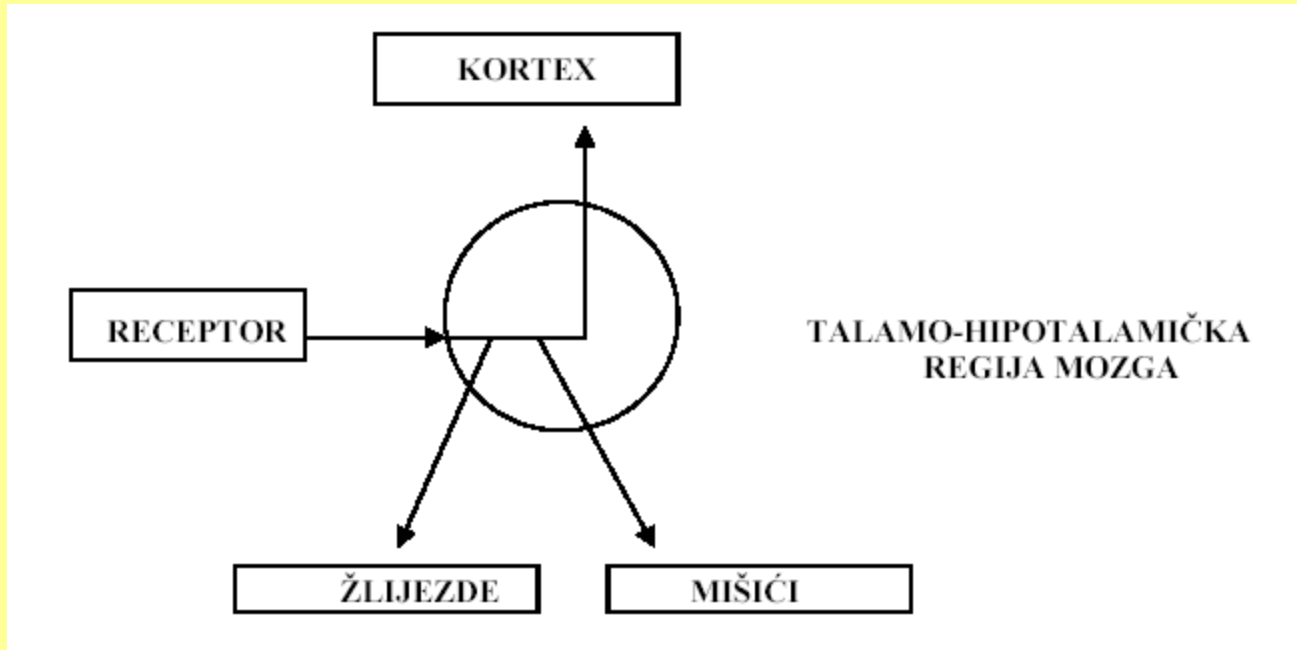
- Nije važna svijest o doživljaju emocije već promjena i reorganizacija u našem organizmu.
- Svijest nije uzrok već posljedica promjene.

"EMOCIONALNO ISKUSTVO je posljedica percepcije FIZIOLOŠKIH PROMJENA"
opasna situacija => osjećaj straha => tjelesne promjene i ponašanje.

- Tjelesne promjene i promjene ponašanja prethode emocionalnom iskustvu.
"Mi smo tužni jer plačemo, imamo strah jer se tresemo" nasuprot "Mi plačemo jer smo tužni, mi se tresemo jer imamo strah".
- Naglasak je na povratnoj informaciji (feedback) o tjelesnim promjenama putem talamičko-kortikalnog puta.

W.B.CANNON / Ph.BARD TEORIJA "centralna ili hipotalamička (talamička) teorija"

- * Nakon percepcije emocionalne situacije hipotalamus je odlučujući u regulaciji doživljaja i reakcije.
- * Emocionalni doživljaj i unutarnje promjene događaju se istovremeno.
- * Korteks percipira nečiju emociju koja istovremeno angažira hipotalamičko-talamičku regiju koja onda inhibira ili ekscitira pojedine unutarnje promjene

Zaključak je da je emocionalni doživljaj potpuno neovisan o uključenim fiziološkim promjenama te da je emocionalno-potičući stimulus procesiran talamusom koji šalje impulse (I) u korteks, gdje se emocija svjesno percipira, i (II) u hipotalamus koji pokreće autonomne fiziološke promjene.

Cannon ukazuje na 4 pogreške James-Langeove teorije.

1) Zapažanje je da postoje iste visceralne reakcije u različitim emocionalnim i neemocionalnim stanjima što onemogućava točnu procjenu emocija.

- Wolf-Wolf (1947) su ukazali da postoji određena korelacija između pojedinih fizioloških reakcija i emocionalnih stanja (**ljutnja** je opće povezana povećanjem gastrične aktivnosti, **strah** s inhibicijom gastrične aktivnosti).

- Ax (1953,1957) ukazao da **strah** korespondira s povećanjem srčanog ritma, električne provodljivosti kože (EDR), mišićnim akcionim frekvencijskim potencijalom i dubinom disanja (odgovara efektu ADRENALINA), dok **ljutnja** korespondira povećanju krvnog pritiska i akcionog potencijala (odgovara efektu NORADERANALINA).

2) Ukoliko i postoji takva veza ona nije dovoljna za produkciju emocije. Potvrda je dobivena u eksperimentima (Maranon,1924) s injekcijama adrenalina i (Hohmann, 1966) ispitanicima s oštećenjem leđne moždine.

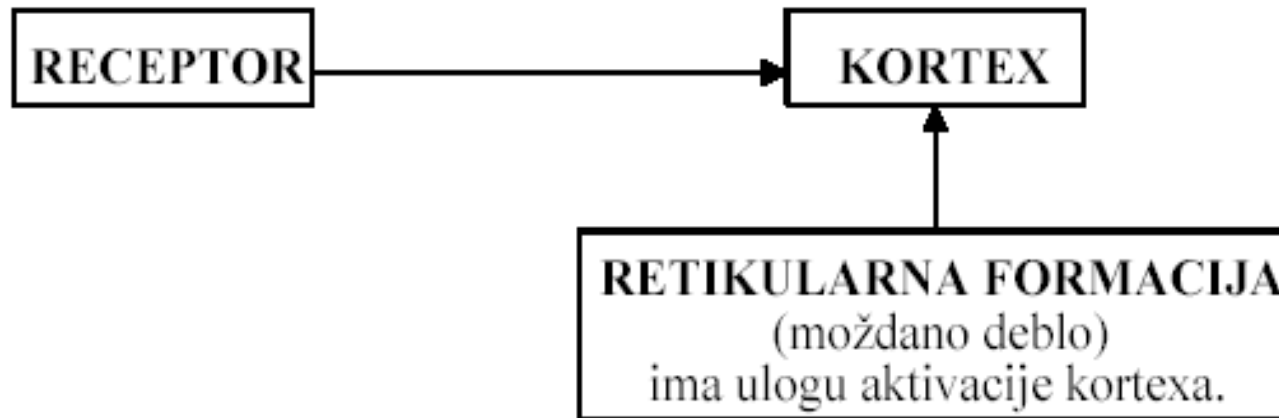
3) Potvrdu da fiziološke promjene nisu povezana s emocijama Cannon je dobio istraživanjem životinja s izvađenim simpatičkim nervnim sistemom kod kojih su prepoznate emocionalne reakcije.

4) Cannon je naglasio zapažanje da emocionalno iskustvo može biti ranije nego je vrijeme reakcije visceralnog nervnog sistema.

D.B.LINDSLEY * "aktivacijska teorija emocija" ili "teorija budnosti organizma"

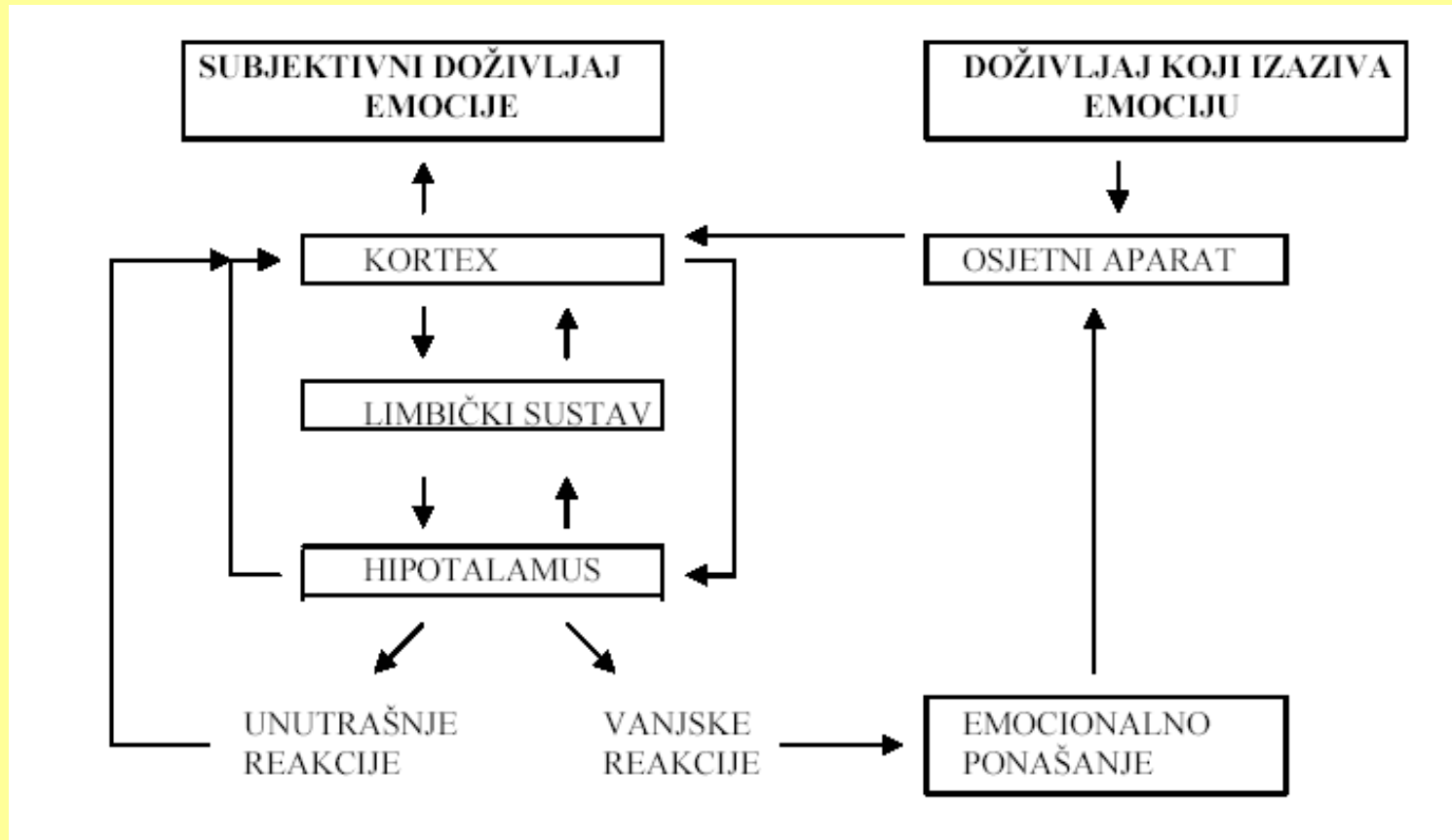
Naglaska na korteksu koji u emocionalno naglašenom stanju odašilje više impulsa. Povišeno stanje korteksa određuje RETIKULARNA FORMACIJA = koja se nalazi u moždanom deblu i ima ulogu aktivacije korteksa.

Korteks prima povratne informacije o stanju u mišićima / emocije predstavljaju imenovanje različitih razina aktivacije.

J.W.PAPEZ - P.D. McLEAN "limbička teorija"

- * LIMBIČKI SUSTAV nalazi se između dviju hemisfera, filogenetski najstariji dio mozga
- * stari dio mozga interpretira informacije na emocionalnom nivou.
- VISCERALNI MOZAK (VISCUS Lat.=utroba) regulira unutarnje stanje organizma.

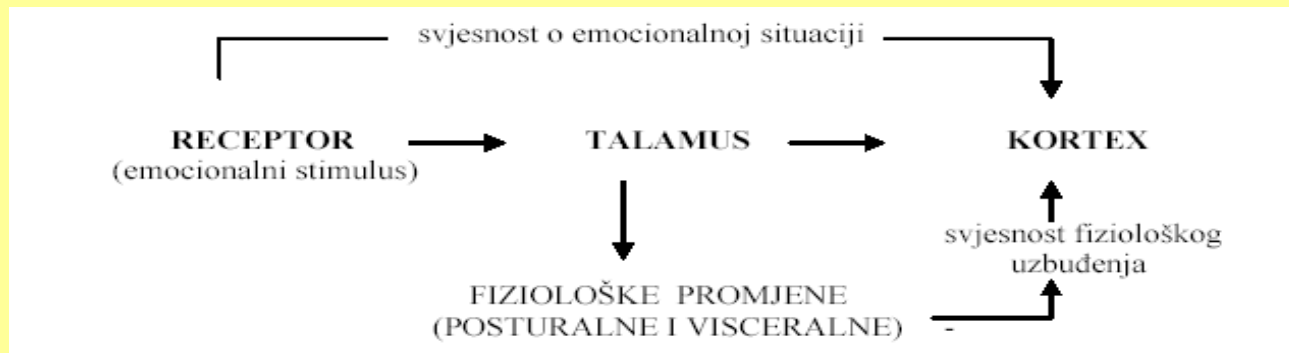
- * "PAPEZOV KRUG" kruženje impulsa (LIMBIČKI SISTEM ---> HIPOTALAMUS ---> TALAMUS ---> KORTEKS)
- * Povratna informacija o stanju unutarnjih organa daje EMOCIJI njenu "BOJU".

SCHACHTEROVA KOGNITIVNA TEORIJA ETIKETIRANJA ili DVOFAKTORSKA TEORIJA EMOCIJA

Nastala na kritici

- (1) Cannonove teorije po kojoj postoji neovisnost emocionalnog iskustva i tjelesnih promjena, te
  - (2) James-Langeova pogreške da fiziološke promjene daju osjećaj emocije (feeling of emotion).
- Schachterova teorija pokazuje da je fiziološko uzbuđenje nužno za iskustvo emocije, ali važno je kako mi interpretiramo to stanje.
  - Utoliko se ova teorija naziva DVOFAKTORSKA TEORIJA EMOCIJA (TWO FACTOR THEORY OF EMOTION)

U istraživanjima (Schachter i Signer, 1962) su ispitivali odnos fiziološkog i kognitivnog faktora:

- U istraživanju (Schachter & Wheeler, 1962) ispitanici koji su bili pod utjecajem adrenalina, chloropromazina i placebom (kontrolna grupa) su se razlikovali u emocionalnim reakcijama na prikazane sadržaje (komedija).
- U istraživanjima (Dutton & Aron, 1974) je potvrđeno da je automatsko uzbuđenje koje prati svaku emociju slično i da su značajne naše razlike u interpretaciji tog iskustva, što ukazuje na važnost identifikacije tih stanja.